

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobriajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Kako bi si slovenski učitelji materijelno opomogli. — Postanek zvoka in njegove vrste. — Leopold Volkmer. — Književna poročila. — Pisma „Popotniku“. (Iz Mrzle doline.) — Narodno blago. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Listnica.

Kako bi si slovenski učitelji materijelno opomogli.

Hilf Dir selber, so hilft Dir Gott!

(Diesterweg.)

Po nemških časopisih in nemških učiteljskih društvih so naši nemški tovariši večkrat že razpravljali vprašanje, kako bi si učitelji tudi sami materijalno opomogli. Slovenski učitelji se tega vprašanja še nismo lotili. Pomoči smo pričakovali največ od deželnih zborov in od šolskih oblasti. Do teh naj veljavniših faktorjev se bomo morali seveda tudi v bodoče še obračati, toda s kakošnim uspehom, lahko si mislimo, ko je šolski davek tako ogromno narasel. O povišanju plač si ne upajo sanjati niti kranjski učitelji, ko se med vsemi slovenskimi učitelji najslabše plačani; kajti štajerski imajo poleg boljših plač tudi večje starostne in opravilne doklade, koroški pa in primorski učitelji, ki uživajo enake plače s kranjskimi učitelji, imajo pa tudi opravilne doklade na enorazrednicah. To slednje doseči, nadjajo se tudi kranjski učitelji; toda upanja nimajo večjega, kakor štajerski podučitelji, ki že toliko let hrepené po starostnih dokladah.

Sleherni človek mora upati na boljšo bodočnost, toda pri tem ne rok križem držati, marveč ravnati se po nasvetu slavnega nemškega pedagoga „Diesterwega“, ki smo ga postavili tem vrsticam na čelo. Oziraje se na ta dobri nauk, podal sem najslabše plačanim slovenskim učiteljem, t. j. svojim najbližnjim tovarišem na Kranjskem v 3. številki „Uč. Tov.“ nekaj nasvetov, kako bi si z lastnimi močmi v materijelnem obziru opomogli. Te vrstice so bile nekaterim tovarišem po volji, in pri ustnem razgovoru s štajerskim sobratom sklenil sem bil na njegovo prigovarjanje dajati prilične svete tudi slovenskim učiteljem med Dravo in Savo. Preudarivši materijelne razmere na slovenskem Štajeru našel sem pa koj, da se one bistveno od kranjskih ne razločujejo. Zato mi v „Tov.“ priobčeni spis ni bilo treba dosta prenarajeti in podajam ga tu č. čitateljem „Popotnika“ v prijetni nadi, da sem jim s tem vsaj nekoliko toliko vstregel, če tudi ne v tej meri, kakor na Kranjskem.

Spis, priredjen po štajerskih razmerah se glasi:

Tu tedaj nekaj nasvetujem iz dejanskih izkušenj. Nekateri sveti veljajo skupnemu učiteljstvu in za vse slučaje, drugi pa le posameznim osebam in tudi ne za vse okoliščine. Ne povem ravno kaj novega; toda to, kar je dobro, mora se večkrat ponavljati. Učitelj šteje se k razumništvu, ki si vsakdanji kruh največ služi s svojim razumom, s pridobljenimi znanostimi. Zato mora učitelj pred vsem skrbeti za temeljito izomiko svojo, ako hoče v materijelnem obziru svojemu stanu primerno dobro izhajati.

Čim boljša spričevala si bode pridobil, tem boljšo službo bode z njimi vlovil. S slabim zrelostnim spričevalom dobil bode nastopni učitelj komaj 330 gld., z dobrim utegne se mu posrečiti, da vjame 420 gld., ali še več. Z zrelostnim spričevalom se učitelj ne more za trdno nastaviti. Dokler pa učitelj v službi ni stalen, ali prav za prav, dokler nima spričevala učiteljske sposobnosti, ne štejejo se mu leta v pokojnino. Kolikor manj let se mu šteje v pokoj, toliko manjša pokojnina se odmeri komu. Učitelj skrbi za starost, za svoje otroke in ženo, ako si prej ko prej pridobi sposobnostno spričalo. S tem postane stalen in s stalnostjo si pridobi pravico do petletnih doklad. Starostne doklade pa veliko pripomorejo k boljšemu materijelnemu stanju. Pet let kmalu mine, in lepo se pozna 55—80 gld. poboljška na leto. Starostna doklada pa se ne pridobi kar naravnost; postava stavi pogoj pridnosti v učiteljskem poklicu. Izpolnui torej zvesto svoje dolžnosti, ker sicer ti odreko pravico do petletne doklade. Ako ti vse ne odtrgajo, odtrgajo ti je morda vsaj en del, za eno leto ali za nekaj mesecev. Škoda je, če se nam prikrajša tudi le 10 gld. ali 5. gld. Gledati se mora, da je najnižja šolska oblast z nami zadovoljna. Ako je šolski voditelj z nami nezadovoljen, utegne že okrajni šolski nadzornik dvmiti. Ako okrajni šolski svet učitelju doklado odreče, težko bode po potu pritožbe naklonil mu jo sl. deželni šolski svet. Na sl. ministerstvo pritoževati se, je navadno brez uspeha, in upravno sodišče se je pa izreklo, da je inkompetentno.*)

Materijelno bode učitelj bolje zhaljal, ako postane šolski voditelj, če tudi samo na enorazrednici. Kot voditelj ima prosto stanovanje. Po postavi na enorazrednicah drugega poboljška ni v zvezi z voditeljstvom, ali tudi to velja precej pri učitelju, ki ima družino. V ugodnih okoliščinah se dá morebiti še kakšen krajezar prislužiti pri voditeljstvu tudi po poštenu in postavnim poti — ako je okrajni šolski svet učitelju naklonjen — bodisi, da mu to ali ono pri šoli pripusti, da oskrbuje tako, da učitelj nima izgube. Materijelno je učitelj precej na boljšem, ako postane nadučitelj, kajti nadučitelji morajo imeti po postavi razen cele plače, stanovanje in opravilno doklado, ki znaša na Kranjskem na šolah I. in II. razreda 160, na šolah III. in IV. razreda 100 gld., na Štajerskem pa 100 gld. ozir. 50 gld. na leto. Nadučitelji na šolah III. in II. vrste imajo toraj 600 in 700 gld. ter po 50 in po 100 gld. opravilne doklade in prosto stanovanje. Ako bodo doživeli še kakih 5 starostnih doklad, imeli bodo torej 650 in 800 in (5 × 60) 300 gld., t. j. 950 in 1100 fl. plače, po vrh še prosto stanovanje. Ti edini bodo torej na svoje stare dni imeli tako plačo, kakršno imajo nižji uradniki. Vsi drugi so na slabšem. Ako hočejo

*) Za Silezijo je ne davno sankcionirana postava, po kateri dobódo tudi podučitelji starostne doklade. Kar so poslanci in presvetli cesar v Sileziji podelili učiteljem, tega jim na Štajerskem ne bodo mogli dolgo odrekati.

le nekoliko kakor omikani državljani živeti, ogledati se morajo po postranskih zaslužkih. A, to je britko in škoduje kolikor toliko pravemu učiteljskemu poklicu in šoli. Veliko boljše bi bilo, da bi bila državna šolska postava v začetku za najnižjo učiteljsko plačo določila kacic 600 gld. in prepovedala vse postranske službe učiteljem. Ali o tem tarnati, ne pomaga, in zdanji učiteljski rod menda ne bode doživel, da bi država izpremenila določbe o učiteljskih dohodkih; še deželni zbori se ne bodo radi lotili tega vprašanja. Kranjski deželni zbor je marveč naravnost dovolil nekatere postranske službe, s katerimi naj si učitelji boljšajo svoje pičle dohodke. Mej temi dovoljenimi postranskimi zaslužki so 1. tako imenovane posebne učne ure, ki so nekdanj veliko pripomogle učiteljem, zlasti po večjih mestih. Dandanes se je menda to skrčilo popolnoma. Učitelji so že tako z učnimi urami preobloženi, da nimajo noben dan pripravne proste ure za tako vkupno ponavljanje. Pa ta potreba je tudi prenehala in stariši so jo sami opustili, ko vidijo, da se marljivi otroci, naj si že bodo revnih ali bogatih starišev, dovolj naučé v navadnih šolskih urah. Na Štajerskem pa te posebne učne ure v šoli itak niso dovoljene.

Druge postranske službe naj učitelj le tedaj opravlja, če ne zamuja zavoljo njih šole, in če se strinjajo z učiteljskim stanom. Taka služba je posel orgljava. Da je učitelj orgljava, to želi v mnogih slučajih duhovnik in občina. Gojitev petja in godbe je bila od nekdanj združena z učiteljskim stanom; zato naj se učitelj nikakor ne brani orgljanja, ako je za to sposoben in če ima čas in če je za ta večkrat prav trudapolen posel tudi primerno plačan.

Preveč obložen s postranskimi posli ne sme biti učitelj; kajti v svojih prostih urah, kolikor jih ima, naj se dalje izobražuje; tudi si mora nekoliko počitka privoštiti, da njegov duh ne opeša, in da si bolezní na glavo ne nakoplje. Če bomo omenili v sledečem še nekaj postranskih učiteljskih zaslužkov, moramo kar naravnost obstati, da smo s tem že nekoliko pristranski in da z ozirom na šolske koristi naopačno govorimo. Omenjamo namreč, da si sim ter tje učitelj nekaj krajcarjev prisluži s tem, da opravlja pisarije občinskega tajnika. To se le nekoliko opraviči, ako namreč občina drugega sposobnega človeka za odmerjeno odškodnino dobiti ne more. Učitelju pa naklada ta posel v velikih občinah toliko bremena, da mora za to rabiti ponočne ure. Opravljanje takega posla pa ima za šolo in učitelja včasih tudi dober umstven uspeh, kajti s tem učitelj spozna in vodi vse važne občinske zadeve in lahko vpliva kaj v zadevi duševnega napredovanja. K postranskim opravilom učiteljevim šteje se tudi tu pa tam kakova agentura te ali une zavarovalne družbe. Tak posel je učiteljskemu stanu večkrat spotikljev, zlasti če zastopa učitelj nereelno družbo, ali če se prigodi, da propade tudi prej spoštovana družba, in da zavarovanci kaj izgubé. Radi tega se ne svetuje naravnost, da bi učitelj bil agent takih zavarovalnic; vsaj se odstotki za ta posel kaj pičlo odmerjajo.

Kar bi pa učiteljem zelo priporočali, je to, da se v prostih urah pečajo z umno sadjerejo in čebelorejo. Ti panogi kmetijstva, zlasti pa sadjarstvo, se kaj prilegate učiteljskemu stanu. Materijelno mu gotovo škodovali ne boste, če se bode le količkaj previdno in pridno ž njima bavil. Nasprotno mu vtegnete še kakšen krajcar dobička prinašati. Z vsemi naštetimi službami si bode kranjski

učitelj le toliko prislužil, kolikor za vsakdanji kruh potrebuje; še primankovalo mu bode, ako je slab gospodar. Prihraniti si pa kranjski učitelj z vsemi svojimi dohodki nikakor kaj ne more, ako hoče svojemu stanu le nekoliko primerno živeti. Ali vendar je učiteljeva dolžnost, da skrbi tudi za prihodnost svojo, za bodočnost svoje družine, svoje soproge in svojih otrok! Dolžnost njegova je, da se preskrbi za slučaj bolezni in druge nesreče, da skrbi, kaj bode po njegovi smrti z otroci in ženo, in tudi za ta slučaj, kakšen kruh bodo njegovi otroci jedli, ko odrastejo. (Konec sledi.)

Postanek zvoka in njegove vrsti.

Spisal dr. J. Križan.

Vtisek, kojega povzročijo trepeti ali tresi različnih tvarin v našem ušesu zovemo zvok. Zvok je tedaj oni občutek v našem ušesu, ki ga povzročujejo dovolj hitri tresi ali valovi trepetajočih teles. Dovolj hitro trepetajoče gibanje prebudi pa v nas samo takrat zvok, kedar trepeti dospejo do ušesa in preidejo na slušni živec. Vse kar zamore dovolj hitro trepetati in slušni živec potem trepetu k delovanju vzbuditi, povzroči tudi zvok. Navadno mahanje roke še ne povzroči zvoka, ali ko bi človek zamogel s svojo roko barem 30krat v enej sekundi zamahnoti, tedaj bi tudi mahanje roke povzročevalo zvok. V tem oziru nas živali daleč prekosijo, ker one zamorejo posamezne svoje ude tako pravilno in hitro gibati, da povzročujejo zvok. Tako povzročite n. pr. muha in bučela z hitrim trepetom svojih kril brnenje.

No, česar priroda nij podarila človeku, to nadomestuje si sam z umnimi iznajdbami. Človek iznašel je namreč mnogo načinov, s katerimi si lahko hitre trepete strun, protov, plošč, zvonov itd. nareja in na tak način vstvarja zvok. Celó z vodo, zrakom in drugimi plinovi zna človek take hitre udare proizvajati, da se zvok vstvarja; in tako v prirodi ni zvoka, katerega bi človek nebi umel posnemati.

Na kako čudoviten način zamoremo narejati trepete in tedaj proizvajati tudi zvok, priča nam Trevelyanov zibalec; to je namreč žleb iz bakra, srebra ali jekla, ki ima na vzvišenej strani brazdo, katera je proti držalu žleba vedno ožja. Ako se ta žleb razgret postavi na olovno (svinčeno) prizmo, tedaj se vstvarja posebni zvok, katerega povzročuje trepet žleba. Rob brazde, s katerim se žleb na olovno prizmo postavi, razgreje namreč olovo (svinec), katero se vsled tega raztegne. Žleb mora vsled tega pasti na drugi rob brazde, kder tudi ta rob olovo razgreje, da se raztegne. Zato ravno žleb zopet na poprejšnji rob brazde pade in tako se ziblje žleb z neizmerno hitrostjo sem ter tje, to je: on trepetaje povzročuje zvok. Robinson napravil je isti poskus z železno lopato. On razgrel je namreč železno lopato in jo položil na dva svinčena kosa, ki ju je v precepu utrdil. Tudi tukaj trepet železne lopate povzročuje zvok.

Ako se zrak na istem mestu ogreva in razhlaja, tedaj se tudi razteza in krči, to je, on trepeče in vstvarja zvok. O tem se prepričamo s tako zvano Rijke-jevo cevjo. To je namreč steklena cev, ki ima znotraj žično (drateno) mrežo. Ako se v cevi drži plamen svetilke, dokler se žična (dratena) mreža ne razbeli, potem pa se svetilka odstrani, tedaj se čuje glas, ko da bi kdo evilil. Ta zvok proizvaja zrak, ki skozi razbeljeno žično (drateno) mrežo drvi in se tako razteza po toploti mreže, in zopet skrči, ko zapusti mrežo.

S plamenom v steklenih cevih more se vstvarjati zvok na več načinov. Tako na primer postane zvok, ako se vodenec v cev vodi in tam zgoreva. Ta poskus znan je pod imenom kemijska harmonika. Imenitni so tako zvani pevajoči plameni. To so taki plameni v cevih, ki se samo tedaj oglasijo, ko se stvarja s cevjo soglasen glas.

Ko bi golobje s svojimi krili hitreje mahali, tedaj bi tudi njihov let žvenk spremljal. Kolibri stvarjajo svojim letanjem žvenk, in letanje žuželk spremlja navadno glas, ker one veliko hitreje s svojimi krili mahajo, kakor ptice.

Kip Memnonov v puščavi Sahari je pri solnčnem izhodu, kakor nam stari pisci pripovedujejo, čudovito zvenel in ta zvok proizročeval je zračni tok. Solnčni traki ogrevali so namreč kip, in tako ogret zrak prehajal je skozi razpoke in se zopet ohlajal, in tako vstvarjal zvok.

V Škotskeji sliši se včasih iz Fingalove špilje posebni glas, ki ga proizvaja padajoča in v zraku trepečoča voda.

Če kraj daljnopisnih ali telegrafskih dratov idemo, ne čudimo se, ako slišimo zvok, ker zračni tok z žicami zatrepče in tako vstvarja različne glasove. Od sedaj se tedaj ne bomo plašili, ako slišimo po noči različne nam neznane glasove, kajti vsak trepet, ki do našega ušesa pride, vstvarja zvok.

Vsak vtisek, ki ga z ušesom začutimo, zovemo zvok; ti vtiski so prav mnogovrstni in zato so tudi občutki ušesa različni. Ako se puška sproži, s kladivom po deski udari, z bičem enkrat zamahne, tedaj se zrak samo enkrat strese in potem se umiri, in zato čuje se tudi samo en zvok, ki se imenuje pok. Eden edini tres ali trepet, ako je dovoljno močen, proizvaja tedaj v našem sušen občutek poka. Ako več tresov ali trepetov eden za drugim sledi, tedaj vsak od njih svoj posebni vtisek v ušesu vzbudi, in to vstvarja zvok, ki se imenuje hrum ali pa žvenk. Občutek hruma ali ropota vstvarjajo tresi v našem ušesu, ako sledijo nepravilno in raznovrstno drug drugemu. Tres, ki hrum ali ropot vstvarja, proizvaja v ušesu hrapave, nepravilne in neugodne vtiske, oni pa, ki žvenk proizvaja, vstvarja gladke, pravilne in ugodne vtiske. Žvenk z ozirom na višino in globino zove se glas.

Da je razloček med žvenkom in hrumom edino od vtiska odvisen, kate-rega od ušesa sprejemamo in da je občutljivost ušesa prav različna, nam potrdi ta-le primer: Neki azijski poslanik pride v Parizu na igropev ali opero. Dokler so godci svoja orodja ubirali ali slagali, poslušal je z dopadanjem, ko pa se je prava muzika začela, pobegnil je, rekoč, da ne more prenašati tega hrupa.

V obče obstoji hrum iz več glasov, ki se hitro in nepravilno spremenjajo in tako neugodne občutke v ušesu proizvaja. Tako čujemo celi red različnih glasov, ako se vozovi vozijo po kamenej cesti, ali ako slišimo pljusk

dežja in klepet škrebetaljke. Veliko nežnejši je žubor potoka, šum listja in v bučanju vetra spreminja se glas celo stalno, on rase in pada brez pravilnosti. Čim pravilnejši je hrum, kakor n. pr. bobnjanje, tem bolj se približuje žvenku.

Tudi zmes glasbenih glasov, ki se v ušesu ne zlivajo v isti občutek vstvarja hrum. Hrum tedaj tudi postane, ako z roko na tipalnice glasovira udarimo, ali ako več oseb nesoglasno peva. V hrumu začuti uho spremembo v svojem začutjenju, žvenk strune pa ostane v občutku nespremenljiv.

Hruma ne moremo vselej od žvenka razlikovati, tako n. pr. postane hrum, ako na tla vržemo deščico. Ako pa redoma sedem različno dolgih in debelih deščic iz trdega lesa na tla vržemo, tedaj zamoremo lahko začutiti različne glasove. Kitajci še dandanes na drat napeljavajo kamenje in udarjajo z batičem po njem, kar različne glasove proizvaja, in to je njihova godba ali muzika.

V prirodi najdemo samo hrum in ropot, kakor n. pr. rolnenje groma, bučenje morja, žubor potoka, šum listja itd.

Med živalmi najdemo različni hrum, ali pa tudi godbene ali muzikalične glasove, kakor n. pr. človečji glas in ptičje petje.

Žvenk z ozirom na globino in višino zovemo glas. Glas stvarjajo edino enaki in pravilni tresi ali trepeti. Trepeti tedaj, ki glas v našem ušesu vstvarjajo, morejo taki biti, da se v enakih časih isto trepetajoče stanje vrača, in da en trepet ravno tako dolgo trepeče, kakor drugi. Ravno zato moremo glasove medseboj primerjati, in jih tudi umetno posnemati, kar pri hrumu, ropotu i. t. d. nij mogoče. Z ozirom na to, da li so ti enaki in pravilni trepeti hitrejši ali počasnejši, je tudi glas, katerega oni v našem ušesu vstvarjajo, zdaj viši, zdaj pa nižji. Ako dve trepetajoči telesi v istem času enako število trepetov napravite, tedaj je glas, ki ga njuni trepeti vzbujajo enake višine. Ako pa imate dve trepetajoči telesi v istem času različno število trepetov, tedaj je glas onega trepetajočega telesa, ki v istem času manjše trepetov napravi, nižji; glas onega pa, ki več trepetov napravi, je viši. Tako tedaj broj ali število trepetov glas donečemu telesu določuje.

— 226 —

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

1. Je strašno dosti travnikov * Na Vogerskem kositi, * Gospočke telko delaveov * Ne morejo dobiti: * Plačilo velko vsakemi * Oblubio naštet; * Pa Voger se rad ne pusti * Za kosca gornajeti.
2. Kositi, pravi, žmetno je, * S kosoj si kaj zadevam; * Posebno či ne vreže vse, * Pritisnem z njoj, da zévam: * Zapstoin je večkrat moja moč, * Da trava se potukne, * No kosa krez njo videoč, * Kak gladke sani, smukne.

3. Z vodira kamen vzemem jaz, * No z njim kosó nabrusim; * Pa da me le en kratki čas * Če bogat' drugo skusim: * Z ratiša 'zbijem dol kosó, * No njo pred soboj tiram, * Položeno na babieo, * S klepačom prav obiram.
4. Se mi zadosti tenka zdi, * Drugoč si njo nasadim, * No s kamnom, da prav zazvoni, * Njo gor no dol pogladim. * Pri vsem tem, da zdaj travnika*) * Kak britva brado brije, * Tak kosec le težavo 'ma, * Pot žarki ga polije.
5. Kositva kai je, Voger vê, * On raj čê v klado iti, * Rai petdeset kerbačov čê * Prenesti, kak kositi. * Na Krainsko se natepe glas, * Da vogerska dežela * Bi rada za kositve čas * Od onod ljudi mela.
6. Šest Krainci ene vole so, * Priazno vkup gučio: * Tovarši! dol na Vogersko * Nas ljudi 'met' želio, * Gor! poidmo, lubi brateci! * Zakai doma perhnimo? * Na Vogerskem so penezi, * Tam v mošne kai dobimo.
7. En vsaki že gre po kosó, * Na rame si njo dene; * Pa v hrami vsi se jočejo; * Otroci bol, kak žene; * Pa to njim ne naredi strah, * To-to njim v serci sterže, * Turk Kraincom s sabloi na en mah * Med noge glavo verže.
8. Dežela Turska soseda * Je vogerski deželi; * Pa kai že je, či pride ta? * Ga bomo gorj rijeli. * Kak pridejo na Vogersko, * Za kosce se vun dajo, * No k časi njim je vkazano, * Gde vkup kositi majo.
9. Kruh, sir, špeh si naložio, * Še velki verč pun vina. * Juhe! po stezi krikajo. * O slatka košenina! * En drugemi napijejo, * Kak dugo z verča teče; * Zdaj prazen je, na poti bo: * Proč v germ z njim! se reče.
10. Vsi v raizo se nastavio * No začnejo kositi, * Pol vure še nej' minolo, * Od straha so pobiti; * En strašni no neznani hrup * Od germa sem se čuje, * Prestrašeni kričio vkup, * Turk, — Turk gre, on nas vbuje!
11. Vsi kosci dirjajo skakom, * Da nebi Turk k njim prišo, * No njim, kak vbogim Krainčekom, * Na glavi skroža lišo. * En sam, na Krainskem zrejeni * Od štajarskega roda, * Si misli: Turk tak bluzi ne, * Za lepi verč je škoda.
12. On gre, no segne ta z rokoi, * Da 'z germa verč potegne; * Pa glei! kai le? Seršen, oi! oi! * Iz verča vun pobegne. * Tovarši, vas je Krainzov pet, * No vsi, kak zaie, bežite; * Seršen je v paznem verči vjet, * Seršena se bojite?
13. Tak dostikrat se zdai zgodi, * Da prazni strah nas nori. * Na dilah se en duh zglesi, * Či so podgane gori. * Ker čeden je, ne verje to, * Kai strah mu da verjeti; * Skoz jasno pamet iska bo * To pravo razodeti.

Štev. 4. Žena ali možja pokorščina.

Po Volk. rokopisu „Zmes“, str. 12. Prepisal njo je Košar, v 2. zvezku, štev. 13. Nenatisnena.

*) Opomnja k 4. kiti, 5. vrsti: „Brije travnika“. Tu in še večkrat obrzi Volkmer tožilnik neživih stvari po izgledu živih, kar je seveda napačno, pa se v pannonskem narečju na Štajerkem in pa na Hrvatskem pogostem čuje. Primeri Valjavčeve „Narodne pripovjedke“ zbrane v in oko'i Varaždina, str. 146: „Pak je bil jeden kralj pak je imao tri sine i jednoga trsa na vrtu kaj je saku vuru jedno vedro vina nosil“, ali stran 150: „Ostavil je jednoga lista vu kišti“ itd.

Negda je babo pretepa en ded; * Tota je rekla, gda dobla je žlak: *
Vudri me, vudri, ferdamana para! * Dedec jo boga, no mahe ne špara *
Zdehna pa milo pred vsakem je tak: * Nai ti bo, babče! kak koli češ 'met.

Štev. 5. Lipa ali slatka krčma.

Po Volkm. rokopisu „Znes“, str. 13—17. Murkovo izdanje, stran 128,
štev. 8. Jak. Košar, štev. 69. Miklošič, berilo za VIII. razred, str. 63. Drob-
tince 1853, str. 121.

1. Pusti, lipa, da zapoje * Tvoi priatnik pesme svoje; * Pesme so lubezni
guč. * Pevcu kerv, kak vsaki reče, * V serčne kamre žgeča teče, * Kak
če v seree prití žuč?
2. Lipa, ti spiš celo zimo * Se ne gibleš, gda grem mimo: * Krivec včasí
te zbudi; * Pa da žvengli¹⁾ se zglasio * Snežne mulie v te letio, * Rečeš:
Lipa, le še spi!
3. Kader pa mladletje pride * Zimi rečeš, da odide, * Sonce sneg no led
tali; * Kader krivca jug premaga, * No oblake z megle žaga, * No s
toplotoi podredi.
4. Kader viže vsak' te svoje * Po leseh veselo poje * Detel, kos no levica:²⁾ *
Kader doli na dvoriši * Se kokošji smeh zasliši, * Da na gnezdi jajce 'ma.
5. Te si oči gorodpiráš * No toploto v' se požiráš * Te se mertva gorzbudiš *
Či z oblakov rosa kaple, * Zemla spije njene kaple * Te od nje se pod-
rediš.
6. Tota mati te nadaja, * S slatkoi mezgoi te napaja, * Piješ kelko piti
češ (želiš): * Sita berst skoz oka rivaš * Z bersti cvet no listje šivaš * No
košata to stojiš.
7. Sladki duh iz tvoje cvèti * Sopi no diši po sveti, * Vsa živad 'ga zasledi:
* Muhe no posebno čele * Obletio te vesele * K vsaki rečeš
Sedi — pi!
8. Pijejo, da so piane * Neka celo noč ostane * V kerčmi; k domi pot ne
zna. * Veter ali dež se vleje * Vboga čela omedleje, * No na lipi konec da.
9. Pavok sliši šomotanje, * On ne misli več na spanje, * Gre po noči niti
prest, * Z niti mreže si napravi * No po lipi gor nastavi: * Eno, dve,
tri, tudi šest.
10. Čela sama na se zabi, * Verša³⁾ njo za nogo zgrabi, * Mili glas s perotmi
da. * Pavok, ker na lov je strega * Hitro teče dol iz brega * Z giftom
vbuje voznika.⁴⁾
11. Lipa, či das čeli piti, * Pavoki prereži niti * Da ne naide v slaji smert: *
Škoda je za vsako čelo * Mi skoz njeno kunšno delo * 'Mamo voisk no
'mamo stert.
12. Lipa! kai sem tebi speja, * Sem iz moj'ga serea vzea, * Kader sem pod
toboi sta. * Dugo let nam lipa! rasi * Naše čele srečno pasi; * Vsaka
med nam piti da.

¹⁾ Eiszapfen. ²⁾ Fink. ³⁾ Netz. ⁴⁾ Gefangener.

Štev. 6. Jajce ali caglivi mladenčič.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 18. Do sedaj nenatisnena.

1. Že dolgo — dolgo v šolo grem, * Tak meni tam mladenčič pravi, * No tema le je v moji glavi; * Nigdar svetleši bom, kak sem.
2. Kai ne? da jajce ne kokoš? * Pa jel? Kokoš zna z jajca biti? * Mladenčič volo nai zgubiti; * No gvišno, kai še ne si, boš.

Književna poročila.

Ljudske knjižnice prvi snopič objavlja povest „Mladi Ladis“, katero je po K. Landsteinerjevi: „Der Grossbauer“ poslovenil J. S. Gombárov. Mladi Ladis je pravi ptičmiš kmečkega in gosposkega človeka. Njegov oče je bil imovit kmet in je dal svojega sina v mestne šole, da bi se „kaj več naučil“. Sinek pa se mu v mestu popolnoma spači, navzame se mestnega duha ter prišedši domu noče biti več priprost kmet, temveč se nosi in živi po gosposko. Celo naravna vez, ki veže otroke na stariše, se pretrga, kajti „študiran“ sinek kaže malo ljubezni do svojih kmečkih starišev. Ko po očetovi smrti prevzame posestvo, se ošabno štuli med gospodo, kmete pa prezira, živi in nosi se po gosposko, zahaja v mesto k raznim zabavam, igra ter celo „spekulira“. Žalostna mati ga sicer svari, pa vse nič ne izda, češ, da on „študiran“ ne more več po kmečko živeti. Žalosten konec tega ravnanja pa je, da končno zapravi prelepo premoženje, katero je po stariših podedoval ter postane prav nesrečen človek.

Tendence pripovedi je tedaj, da svari pred razvado, davati otroke v mestne šole samo za to, da bi se „kaj več naučili“. Stoterna skušnja nas uči, da se otroci v teh šolah, naj že bodo dečki ali dekleta, le preradi spačijo, ter se več slabega naučé, nego dobrega. Le preradi postanejo ošabni, napuhneni, navadijo se potratnega, lenobnega življenja, odvadijo pa se domačemu delu; po gosposko se nosijo in živijo, in konec vsemu temu je dostikrat, da na pol gosposki sin v kratkih letih vse zapravi, kar so mu skrbni kmečki stariši s trudom prigospodarili in privarčili. Pri nas Slovencih so pa taki „na pol študirani“ kmetje navadno še tudi najhujši narodni odpadniki in tako navzeti njegova duha in spačenosti, da je ž njimi težavno pametno besedo spregovoriti. Popolnoma pa se v pripovedi pogrèša psihologična vez posameznih prizorov in dejanj ter je zlasti tragičen konec Ladis-ov čisto neutemeljen, kar pa seveda ni krivda prevoditeljeva, temveč pisateljeva.

Pripoved „Zlata vasi“ (2. in 3. snopič) katero je po H. Zschokkejevi „Das Goldmachedorf“ poslovenil Fr. Malavašič je prav lepa in poučna povest, kojo bode marsikateri z pridom čital. Tudi pri nas je še mnogo „zlatih vasi“, več pa še povsod razstrošenih „zlatavaščanov“, ja če se ne motimo, se ta tropa ljudi od dné do dné množi; blagostanje gine izmej našega ljudstva in čedalje se širi revščina in uboštvo v zvezi z drugimi slabimi spremljevalci, vse tako, kakor v „zlati vasi“. Želeti bi le bilo, da bi tudi našedobni „zlatovaščani“ bili povsod tako srečni, imeti tako vrlega, pametnega, odločnega, le za blagor in srečo ljudstva živečega in delujočega učitelja, kakor so ga imeli „zlatovaščani“ v osebi Ožbe-ta. Ožbe je prav prijetno slikan, nja krepka volja, nja odločnost, kjer gre za dobro reč, dopadala bode vsakemu, tudi priprostemu kmetu. Ker bode ta pripoved vsaj deloma kazalo ljudstvu, kolike vrednosti mu je dober učitelj, zato jo tudi vsem v čitanje prav gorko priporočamo.

Jezik v knjižici je povsod lahko umljiv in priprost, tu pa tam celo preveč priprost. Nek poseben znak nekaterih novejših slovstvenih prikazni pri nas je ravno ta, da se premalo gleda na lep in pravičen izraz. Da-si smo tudi mi tega mnenja, da se s prenapetim purificiranjem ne smemo s kitajskim zidom obdati, da toraj tudi v slovenščini obdržimo tiste latinske in grške izraze, ki so že po širokem prišli v navado, tako pa vendar nikakor ne moramo odobravati, da se v slovenski jezik tudi vprejemajo nemške bolj ali manj spačene besede in da se zdaj, ko imamo že Jurčiča, Šketa in druge posneme vredne pisatelje, širi po slovenskih bukvah tista primešna in pomestna govorica, ki je prava zmes nemških in slovenskih pokvek. Nedoslednosti v pisavi se v slovenski knjigi čisto navadna reč, ena in ista beseda ali pa slovnična oblika piše se zdaj tako, zdaj tako. O pravopisu pa itak ni govoriti, vsak piše po svojem in vsak je prepričan, da piše pravilno, čemur pa se ni čuditi, kajti nas v tem oziru vse slovnice na cedilu pusté ter bolj ali manj prepuščajo pravopis volji vsakterega.

V knjigi je dosti besed, ki bi se dale z boljšimi zameniti, pa tudi drugih pogreškov se je že kakorkoli dosti vrinolo, kojih bi se bilo pa vendar z vso skrbjo ogibati. Tako beremo na str. 7. Štajarju, na parah; — Slovenec pravi leži na pravdi ali na pravici; — trugino; str. 8 trugo; str. 12. eufala; str. 19. 20., 21. in 23. vsim, vsih; — Šuman str. 38. in Janežič 5. natis str. 66. sklanjata vsi vseh vsem; — str. 26. „speculirati“ str. 27. s hladno pivo; str. 28. teda; dekleta niso hotele in niso mogle; str. 31. pa „dekleta so zarudela“; tucat; str. 39. švindeli; — Slovenec pravi sleparstvo, sleparija; — str. 50. ko je hotel zapusti hôteli; str. 51. zopet „truga“; str. 59 svojemi, str. 60 Ko je mlinar to slišati, stopi, m. mlinar to slišati stopi; str. 61 stroškov m. troškov od trositi; str. 66 druge mesta, mesta so jemale, pridevnik „božji, a, e,“ se piše včasih veliko, včasih malo, naša misel je, da bi se velika pisava kolikor mogoče omejila. Odgovoruj, str. 72 druge noč; str. 73 z vsakem, str. 74 sim, str. 77 novega učitelji; za učiteljo, str. 86 nedeiah, str. 92 vsim sree is telesa izceprala, str. 94 morel, str. 95 beliga, str. 96 svojema, da ni bo več veljalo, vsim, v marsikaterim vrtilih, str. 110 ko bi se ne za vsako hišo vse samo kuhalo; krun, morela, str. 111 nobenimu, str. 116 noviga, str. 117 eniga, str. 131 svojem staršem; novem naredbam str. 145 na enim oralu.*)

Takih pogreškov je še več najti. Mislimo pa vendar, da se bodo sledeči snopiči tudi teh peg do dobrega očistili. Zato mi to podjetje prav iz srca pozdravljamo in želimo izdavatelju mnogo uspeha. Ker je ljudska knjižica v prvi vrsti ljudstvu namenjena, zato se naj izbere le take povesti, ki segajo že kakorkoli v življenje ljudstva, ter nimajo samo namena kratkočasiti, temveč tudi poučevati. Slovstva raznih narodov imajo takih spisov dovolj, želeti je le, da se vselej tudi pravi izberejo. Kakor smo že rekli, se tudi nadjamo, da bode izdavitelj vestneje spolnoval svojo obljubo, da hoče posebno na to gledati, da bode jezik „v vsakem oziru pravičen“.

Končno še povemo, da izhaja „ljudska knjižica“ v snopičih vsak mesec po dvakrat, snopič 2—4 tiskane pole; vsak snopič ima platnice s podobo, ki ti menda kaže pravi prototip „zlatovaščanke s pipo v zobeh“, tedaj seveda še pred splošnim preobratom. Ker je „ljudska knjižica“ tudi jako po ceni, snopič 6 kr., s poštnino vred 8 kr., tedaj ne bode ravno pretežavno, jo širiti med našo odraščeno mladino, katerej je v prvi vrsti namenjena.

*) Ker se bode sčasoma stara mera pozabila, bi bilo želeti, da rabijo slov. pisatelji izključljivo le novo mero.

Pisma „Popotniku“.

Iz Mrzle doline.

II.

Ljubi Popotnik! Sprejmi zopet jedenkrat nekaj vrstic iz naših mrzlih krajev; tukaj je svet z deskami obit — vsaj Tebi se bode tako zdelo, ker iz vse doline ne pride ne jedni glas do Tvojih predalcev. — No, pa da ne zvršim prej, predno sem začel, moram drugače pero zastaviti.

Jedno debelo uro in še nekaj čez od tukaj proti južnemu zapadu je vas precej velika. Tam imajo pastirji navado, da si na paši zakurijo ogenj, se pri njem grejejo, pečejo krompir, smojke, ali se na druge načine v svoje namene ž njim okoristijo. — No, pa to je ja drugod tudi tako — praviš. Da, da, verjamem. Veš Popotnik, to Ti je pri ondošnjih pastirjih zanimivo, kako si ti svoj ogenj vzdržujejo, in to sem Ti hotel povedati. Vsak, kdor pač k ognju pride, pastir ali pastarica, ali kdo drugi, vsak mora prinesiti nekaj drv na ogenj, bodi si že poleno, butara, ohležek, veja, dračje, evkovje — a nekaj mora biti; to se zgodi tudi, če se kdo po opravkih od gorišča odstraniti mora, če že ni bil navlašč šel gorila nabirat.

Ljubi Popotnik! Ti na svojem potovanju obiskuješ večinoma tudi pastirje in pastarice, kateri pasemo drobnico narodovo — otroke, šolsko mladež. Tudi mi smo si podnetili ogenj na Tvojem ognjišču. Okoli Tvojega ognja se zbiramo in ogrevamo; pa tudi kuhamo in pečemo si pri njem razne potrebe za izomiko in izobražbo, za gmotni in duševni blagor naroda svojega. A pri vzdrževanju ognja v Tvojem listu se mi ne ravnamo po onih vaških pastirjih, tu delajo le jedni, drugi pa roke navskriž držé. Te Tvoje prijatelje, dragi mi Popotnik, danes enmalo preresetajva.

Najoddaljenejše vrste naših — Tvojih opravičljivih tovarišev ne bom omenjal; oni sicer s Tvojimi prijatelji zajemljejo iz jedne skledé, vendar njihni pogledi škilijo čez plot domačega vrta, njihne težnje so na oni strani, ondi njih zasluge — častnih darov od ondot pričakujejo; oni opravljajo svoj posel na domovini jednako onemu izmed dvanajstih apostolov, ki je svojega Gospoda sovražnikom prodal. Pa si niso doma pri nas, ti so v Zmotnem.

Druga vrsta Tvojih prijateljev je ona, ki še menda za ogenj na Tvojem ognjišču ne vedó, pa se tudi pri njem ne ogrevajo. Oni se sicer prištevajo Tvojemu pokolenju, a lepa stara slovanska lastnost — gostoljubnost jim je do sedaj vendar še malo ali nič poznana. Oni se ne bojé Radegasta, ki vsako negostoljubnost hudo maščuje; zato Popotnika nespregledajo pod svojo streho po gostoljubnem starem običaju. Doma so večinoma v Mračnem kotu in Nezavednem selu.

Tretja vrsta Tvojih prijateljev so tisti, ki so sicer prinesli nekaj drv, ali šote na Tvoj ogenj, da se morejo pri njem greti. To je že nekaj, list so si naročili! A pravi domoljub ne stori samo toliko, kolikor mora, ampak stori, kolikor stori, kolikor storiti more.

Zakaj bi tudi od teh — vsak in vsaka zaporedoma — med potjo, ko pase svojo čedo, ne pobral kake vejice, polenčka ali druge tvarine, ter je prinesel na ogenj — v Tvoj list! Tovariši in tovaršice radi zvedó novice od raznih strani in druge sestavke iz raznih peres. Tem je jako priljubljen pogovor, ki velja maloskrbnim, mlačnim delalcem: „Laj losen“. Oni držé roke navskriž v hladnej senci ter mirno gledajo one, ki se jim dela čelo poti. Ti Tvoji prijatelji stanujejo v Mlačnem skrižju; če pa se bode vreme obrnilo, bodo se nekateri preselili na Delavno polje, kjer se bodo ožje spojili s Teboj in Tvojimi nazori.

Zadnja vrsta za današnje pismo odločenih prijateljev Tvojih obsega one marljive delavce, koji so Ti po vsej svoji moči polnili potno torbo, kojih imena si vpisal v zadnjem lanskem listu med svoje sotrudnike. Da bi se število zadnje in predzadnje imenovane vrste prav izdatno pomnožilo, to Ti iz Mrzle doline želi
T. *)

Narodno blago.

XXXIX.

Pravljice iz Slovengraškega okraja

Zapisal Fr. V.

4. Od kod je dobil hrib Turjak svoje ime?

Pred davnim časom, ko so se turške čete izpred samega Dunaja zapodene, proti domu vračale, jih je nekaj tudi skozi Mislinjsko dolino šlo. Pri tej priložnosti se je nekov sile imeniten in bogat turek, kojemu se je kraj dopadel, na hribu naselil. Postavil si je ob sedlu hriba, ki je bil močno z drevjem zarasen in ga naravno varoval, lepo poslopje. Ljudje so pa zdaj hrib, Turjo glavo, in na kratko: „Turjak“ imenovali.

Še zdaj je ob hribu premožen kmet, ki se mu Turjak pravi. Od todi pravijo, je dobil hrib Turjak, po katerem se tudi fara in občina Sv. Il, pod Turjakom imenuje, svoje ime.

Dopisi.

Kranjsko. Tolikanj zaželjeni šematizem Kranjskih učiteljev je te dni izšel. Popoln naslov mu je ta: „Imenik šolskih oblastev, ljudskih šol, učiteljev in učiteljic na Kranjskem. Vredil Jakob Praedika, profesor na c. kr. učiteljišču. Založilo in izdalo „Slovensko učiteljsko društvo“ v Ljubljani. V Ljubljani. Natisnil Jos. Rudolf Milic. 1885.“ — Dosih dôb Kranjsko učiteljstvo takó dobro urejenega šematizma še ni imelo, nego je Praedikov. G. profesor je prav skrbno ves material vrédil in vse delo — izvzemši nekatere hibe, ki pa so pri takej knjižici neizogibne — se mu je vrlo posrečilo.

Učiteljstvo Kranjsko bode tako g. vredniku ko tudi sl. slov. učit. društvu gotovo hvaležno za ta imenik. — Jetični organček nemčurskih naših psevdopedagogov ter fazerjev nemškega „schulvereina.“: — „Laib. Schulzeitung“ sevéda ž njim ni nič kaj zadovoljna. Glavna napaka njegova je tá, da je — slovenski. Imena so jej vsa preveč pohrvačena, s kratka on je „für die deutschen Buchhändler, Zeitungsverseleisser etc., die sonst auch zu eifrigen (!) Abnehmern solcher Dinge zählen, unbranchbar, da es nur in slov. Sprache zur Ausgabe gelangte itd.“ Bolj abotnih argumentov bi Sima & Čpg. ne bili mogli navesti nego so ti!

*) Bog Te usliši! K-nčno navedenih prijateljev obeh vrst si želi sam prav veliko število tudi „Popotnik“.

Uvodni članek v slednjem „Popotniku“ bil je povsem opravičen, kajti možato je izpovedal, da slov. učiteljstvo na spodnjem Štajerju ni in neče biti več „paria“ nemške gospode v Gradcu. Molčati ob prilikah, kadar se teptajo naše svetinje, če se smeši naš mili jezik ter žali nesramno naš narodnostni čut — bilo bi greh. Pokažimo vselej svetu, da se zavedamo naših čuvstev, da smo si v svesti naših pravic in naše veljave ter da nečemo biti nikdar podlaga tujčevi peti! Trdno se združimo vsi učitelji slovenski!

Nemški vaši kolege so vas uže večkrat prezirali, dobri ste jim le tedaj, ako trebujejo česa od vas! Nemški učitelji postavili so se na čisto natijonalno stališče: to pokazali so dosti jasno pri zadnji skupščini nemških učiteljev v Opavi. Vsi tedanji dogodjaji so nam še v preživem spominu.... „Pädagogische Zeitschrift“ je uže večkrat kaj storila, kar je moralo v srce zaboleti vsakega rodoljubnega učitelja slovenskega. Jaz imam več biležek o tem še shranjenih, možno, da pridejo še kedaj prav. Odkar je H. Trunk odložil vredništvo pri „P. Z.“ ni več list tak, da bi ga mogel z mirno vestjo podpirati Slovèn. Sapienti sat!

„Uč. Tovariša“ 4. številka ima naslednjo vsebino: Učitelj naj napreduje na podlagi svojega naobraženja. (Konec.) Zdravko. Knjiga Slovenska v XIX. veku. — Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli. (Dalje.) Piše Gradimir. — Iz šole za šolo. Naloge v izobražbo prostih stavkov. Sestavil Franc Jamšek. — Dopisi. — Razpis uč. služeb. — Premene pri učiteljstvu. — Listnica upravnštva. —

„Uč. Tov.“ 5. številka pa ima ta obseg: „Vzrejjajte ljudstvo!“ —mn— Knjiga Slovenska v XIX. veku. — Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli. (Dalje.) Piše Gradimir. — Iz šole za šolo. Naloge v izobražbo prostih stavkov. Sestavil Fran Jamšek. — Deželna učiteljska konferencija in razstava učil v Gorici. (Po poročilu razstavnega odbora.) — Dopisi. — Razpis učiteljske službe. — Brúno.

Iz Šent-Jurja ob juž. železnini, 6. dne marca. Celjsko učiteljsko društvo je imelo 5. dne marca glavno zborovanje; udeležba ni bila ravno sijajna; o društvenem obziru je učiteljstvo nekako poparjeno.

Predsednik g. Lopan prijazno pozdravlja navzočne in otvori zborovanje. Izmed društvu došlih dopisov in ukazov omenjam onega, slav. okrajnega šol. sveta Celjskega, v katerem se objavlja, da učiteljstvo nima več prvega četrtika v mesecu prostega, ki je bil do sedaj učiteljskemu zborovanju namenjen; to pravico izdano po sl. okrajnem šol. svetu Celjskem že pred več leti, je tukajšnje učiteljsko društvo marljivo uporabljalo, zdaj se mu je pa ta pravica odtegnila. Drugi dopisi so za javnost manjše važnosti. Zapisnikar g. Kregar prečita zapisnik zadnjega zborovanja, kateri se odobri. Iz letnega poročila tajnikovega, kakor tudi iz onega g. blagajnika Petričeka je razvidno, da je društvo in njegovo delovanje spodjedal črv. — Društvo si je izvolilo nov odbor in sicer so: gg. J. Lopan, nadučitelj v okolici Celjski predsednik. — Fr. Vučnik nadučitelj v St. Jurji ob juž. želez. predsednikov namestnik. — V. Jare tudi iz St. Jurja zapisnikar. — Kregar iz okolice Celjske, blagajnik. — Pečovnik iz Griž, pevodja. — M. Kokot iz okolice Celjske, bukvarničar. — A. Brezovnik iz Vojnika in F. Koderman odbornika. — Vsi navzočni se navdušujejo za zopetno oživljenje društva in živahno delovanje.*) Sklene se, da bode društvo zborovalo prihodnjič na sredo 1. dne aprila, ker bodo takrat že velikonočne počitnice in ne

*) Tako je prav! Nekdaj najbolj delavno društvo radi malenkostnih nezgod že hoteti pokopati, bilo bi greh. Vredn.

bode nobeden šole zamudil. Temu sledi pogovor o novej Končnik-ovej slovnici, in se vname jako živahen razgovor. O tej razpravi poročam prihodnjič. *)

V. Jare.

Ptuj, dne 16. februarja. Učiteljsko društvo za Ptujski okraj je imelo 12. t. m. v tukajšnji okoliški narodni šoli svoj občni zbor. Gosp. predsednik pozdravi navzoče, ter otvori o pol 11. dopoldne zborovanje.

Prečita se zapisnik zadnje seje, ki se enoglasno odobri. Dalje se objavi dopis vis. c. kr. dež. šol. sveta, ki društvu naznanja, da sta v Dunajskem Novomestu dva učitelja, ki poučnjeta v spretnosti rok (Handfertigkeit). Naučila in izkušala sta se na Švedskem, kjer je ta pouk jako razširjen. Vis. dež. šol. svet priporoča ta pouk in misli, da bi se ta lahko po učiteljskih zborih širil, ker sta ona dva učitelja pripravljena na povabila uč. društev v provinci potovati in o tem predavati.

Na enoglasno sprejet predlog g. Romiha se bode naše društvo s tema gg. učiteljema pismeno sporazumelo in ju potem k nekemu zborovanju v poltju na lastne stroške povabilo.

Pred nego začne g. predsednik o delovanju našega društva poročati, se v gorkih besedah spominja našega mnogoletnega uda in tovariša g. Franja Goloba, bivšega učitelja pri sy. Trojci v Halozah, katerega je minulo leto pobrala nemila smrt. **)

Čast in spoštovanje pokažejo, zbrani s tem da vstanejo.

Iz letnega poročila je razvidno, da je društvo tudi v minulem letu marljivo delovalo, ter vsakako napredovalo.

Imeli smo 10 zborovanj z enim izletom, katerih se je od 36 rednih udov povprečno udeleževalo 22 drušvenikov.

Med letom so o raznih predmetih predavali: č. g. Julij Glovacki prof. na tukajšnjem gimnaziju, g. Ivan Koprivnik, c. kr. vadniški učitelj v Mariboru (pri izletu v Vurbergu), dalje gg. Grebenec, Kavkler, Kolarič, Možina, Robič in Romih. Vsem se izreka enoglasna zahvala. V novi odbor so enoglasno voljeni gg. Franjo Žiher, nadučitelj v Vurbergu predsednikom, Tomaž Romih podpredsednikom; Kolarič Matija in Porekar Tone zapisnikarjema; Kranjc Boštjan denarničarjem; Janez Kavkler knjižničarjem; Možina Janez, Serajnik Domcijan in Šijanec France odbornikom.

G. predsednik se je sicer obojavljaj, a zastonj. Obljubili smo mu, da ga bomo na prosep društva na vsaki način podpirali, na kar predsedništvo sprejme in se za zaupanje gorko zahvali.

Radi današnjega poročila so bila prostovoljna predavanja preložena. G. denarničar bode v prihodnjem zborovanju poročal o lanskem računu.

Denarja za Slomšekovo nagrado se je nabralo 130 gld., o katerih se bode tudi v prihodnjem zborovanju dalje določilo.

Na predlog g. Grebenca, ki se je enoglasno sprejel, pristopi društvo kot ud k slovenski in glasbeni matici.

Konečno priporoča g. Porekar „Cerkvenega orglavea“ od Karola Tribnika, I. zvezek. Delo je lično in po vsebini izvrstno, le cena je malo previsoka, ako se pomisli, da še bo temu zvezku jih sledilo več. Dobro bi bilo, ko bi se za vsako cerkev naročilo to delo, ki bi ostalo imetje cerkve in služilo vsakemu orglavcu. Zbrani so obljubili to delo širiti in se naročevati. Na opetno mnogobrojno videnje.

B. R. N.

Ljubljana. (Potreba ustanovitve nekaterih meščanskih šol na Kranjskem. — Konec.) Dobro pa bi bilo tudi za vse raznovrstne obrte, rokodelstva in nižje zavode, kajti dobivali bi dobro poučeno in ne razvajeno

*) Prosimo!

Vredn.

**) Zakaj nam ni nihče poslal nekrologa.

Vredn.

mladino, in bi ona posebno one vednosti imela, katerih v javnem življenju pozneje vedno potrebuje.

Izginila bi pa tudi ona ogromna natlačenost dijakov na naših srednjih šolah v nižjih razredih, profesorjem bi možno bilo, svojo učečo se mladino temeljito izobraževati; izginili bi vzlasti oni revčki, ki so duševno ali materialno prenizko, da bi upanje bilo, da bodo svoje srednješolske studije dovršili.

Razvidno je iz vsega tega da bi meščanske šole na Kranjskem jako potrebne bile in da bi skrajni čas bil, da se nekatere ustanovijo.

Nastane le vprašanje še: Kje naj se osnujejo?

Omenil sem začetkoma, da Ljubljana posebno mnogo dijakov na svoj gimnazij dobiva, gotovo je tedaj, da bi ravno tu meščanska šola najbolj obiskovana bila. Posebno Gorenjska in Notranjska bi pošiljali razen Ljubljanec in nje okolice največ dijakov v ta zavod. Za ljubljansko mesto samo bi to iz dveh razlogov posebno dobrodejno bilo. Zaradi tega, ker bi revnejše prebivalstvo več dijakov na hrano in stanovanje dobivalo in ker bi revni stariši svoje otroke rajši v meščanske šole pošiljali nego v srednje šole, kojih ne morejo dovršiti, ker jih njih stariši ne morejo toliko časa vzdržavati.

Največ potrebe bi potem bilo, vsaj jedno meščansko šolo na Notranjskem osnovati. Mnogo se trudijo, da bi se nižja gimnazija v Postojini ustanovila, ker pa nas doseданje izkušnje uče, da se bode to težko doseglo ali celo ne, zato naj bi se vsaj meščanska šola ustanovila, katera bi večji blagor za naše Notranjce postala.

Zraven tega pa bi umestno bilo, tudi v c. kr. rudniškem mestu Idriji meščansko šolo osnovati. Tako prostorno šolsko poslopje je na razpolaganje, toliko mnogo šolskih otrok obiskujejo le ljudsko šolo, katerih revni stariši ne morejo dalje izobraževati in koji pozneje v c. kr. rudnik kot delavci vstopijo.

Da je meščansko šola v istini velike važnosti, kaže nam nje obiskovanje v Krškem. Leto za letom prihaja več učencev v to šolo, dasi je malo krajev na Kranjskem ali nobenega, kjer bi bila ona pod tako neugodnimi obošujji v življenje stopila, in kjer so tako žalostne obstoječe razmere, da se ne more boljše še razviti.

Sicer pa, če jo primerjamo z nižjo gimnazijo v Kočevju, koja tudi toliko časa ni obilo učencev imela, čeravno so vsi dobrodejni faktorji na nje razviti vplivali, dokler ni Stampf iz Prage svoje stipendije za Kočevje ustanovil, se ne čudimo če letno poročilo meščanske šole v Krškem nam stotine obiskovalcev ne spričuje. Ako bi se nerodajni krogi za to šolo tako zanimali, kakor so se in se še za nižjo gimnazijo v Kočevju, gotovo bi tudi ona druge vspehe kazala.

Merodajni krogi, vzlasti sl. deželni zbor in sl. mestni zastop ljubljanski, naj predložijo važnost meščanskih šol na Kranjskem in njih potrebo, ter naj se vsaj v nekoliko uresniči § 5. deželne šolske postave z dne 29. aprila 1873, št. 21.

(Po „Lj. L.“) A. L.

Novice in razne stvari.

(Petletna doklada) pripoznala se je nadučiteljema v konjiškem okraju, in sicer gosp. Lovru Serajnik-u v Prihovi in gosp. Ludoviku Tribnik-u v Zrečah.

(Preiskušnje učiteljske sposobnosti) za splošne ljudske in meščanske šole se pred gradsko izpraševalno komisijo v letošnji pomladi počnejo dne 7. aprila ob 8. uri zjutraj. Vsi kandidati in kandidatkinje, katerim se njih prošnje niso pred skušnjo vrnile, so sprejeti, da smejo izpit delati.

[„Česká ústřední matice školská.“] Sedaj ko pri nas ustanavljamo šolsko „Družbo sv. Cirila in Metoda“, bode zanimalo naše občinstvo zvedeti glavne podatke iz poslednjega letnega poročila „Česke osrednje matice šolske“. Pododborov je imela ta matica v letu 1884. po raznih krajih na Češkem, Moravskem in Šleskem 181. vseh členov pa 22 574. Dohodki so iznašali od njegovega ustanovitvenja do konca oktobra 1884. tedaj ne popolnoma v treh letih 563.785 gld. 55 kr., izdatki pa za šole na Češkem 202.057 gld., na Moravskem 101.245 gld. in v Šleziji 13.244 gld.; tedaj vkup 316.546 gld. Šol vzdržuje „Osrednja šolska matica češka“ 57, in sicer 30 otročjih zabavišč, 25 osnovnih šol in dva gimnazija, na katerih je bilo 8726 učencev in učenk in 174 učiteljskih moči. V jedinem lanskem letu je prejela matica 210.928 gld. Njeno čisto imenje je iznašalo koncem oktobra 1884. leta 218.524 gld. 6 kr. — To je res delovanje, katero budi priznanje; to je požrtvovalnost, kakeršni bi zastoj iskali podobne v prosvetnem življenju narodov. Saj je pa tudi geslo vsakemu zavednemu Čehu: rešujemo češko dečo ponemčevanja in skrbimo s tem za bodočnost naroda. Zato pa tekmujejo posamičniki in društva, občinski zastopi in okrajni odbori, da dokažejo, kako dobro vedo ceniti namene matice. Po tisoče goldinarjev donasajo javne veselice, ki se prirejajo na korist „Osrednji šolski matici“. Tako je na priliko bazar v Pardubicah, neznatnem, okoli 12.000 prebivalcev broječem mestu, dal čistega dohodka 4022 gld. 18 kr., narodna slavnost v Karlinu 3926 gld. 26 kr., slavnost v Chrudimu 3912 gld.; slavnost na Smiehovem 3100 gld. in zabava, katero so letos o novem letu priredile rodoljubne dame praške, donesla je društveni blagajnici zopet čez 2500 gld. dohodka. — Če bode slovenska požrtvovalnost primeroma le deseti del tolika, kakor je češka, tedaj ne dvojimo, da ne bi tudi naša šolska družba mogla veliko koristnega storiti za osnovno šolstvo slovensko tam, kjer mu v narodnem oziru preti nevarnost. Stori naj pa za njo vsak domoljubno svojo dolžnost! „Slovan“.

[Srbski naučni minister] Štefan Popović, zaukazal je z okrožnico do vseh šolskih oblastev v kraljevini, naj se strogo izvaja obligatorno obiskovanje šole v primarnih šolah. Do zdaj se je v tem obziru ravnalo precej popustljivo, in če so stariši vložili prošnjo, naj se njihovi otroci oprostijo obiskovanja šole, se je to večkrat zgodilo; to se ne bode zdaj več zgodilo, taka prošnja se bode absolutno odbila. To naredbo, izdano v interesu splošne prosvete, povsodi z veseljem pozdravljajo.

Listnica.

Gosp. prof. J. P. v B.: Hvala lepa za prijazno pismo. Objubljeno že jno pričakujemo. Na zdar! — Gosp. T. B v V.: Lepa hvala; pride prihodnjič. Kaj pa z objubljenimi „načrti“? Bi-li ne bilo mogoče, nam jih dostaviti še v tem mesecu? Prav lepo prosimo! — Gosp. A. G. v S.: Nas veseli, če je tako. Ko bi se le tudi število „Popotnikovih“ gmetnih podpornikov v razmerju z našim prizadevanjem hotelo pomnožiti. A v tem oziru ne moremo biti veseli. — Gosp. J. K. pri sv. A.: Hvala Vam na poslanem. Kolikor se da, pride sčasoma vse na vrsto. — „Šenčica“: Želimo Vam prav dober uspeh:

Vsi p. n. „Pop.“ bralci, ki nameravajo zadnji številki priloženo „drevo obrezati“ in nam ga vrniti, naj blagovolijo to storiti naj pozneje do 20. t. m. Potem je odposljemo mi skupno na odmenjeno mesto v presojo.